

Skidskyttars rörelser ur kognitiv synvinkel: svenska och tyska TV-kommentatorer i jämförelse

Ulf Norberg

Tolk- och översättarinstitutet

Stockholms universitet

Television commentaries on the winter sport of biathlon (comprising both skiing and shooting) show typical traits for sports language in general, but also have their own characteristics, drawn from the two activities that are combined in this sport. In this empirical study, Swedish and German television comments on biathlon are studied with the main attention being given to how motion events are depicted. Differences concerning the focusing on endpoints are observed and discussed, as these relate to, for example, a so-called process-out-of-product perspective, dynamic verbs and silence. The results are discussed in relation to newer theories on the organization of information at the discourse level (von Stutterheim, Carroll & Klein 2009) which indicate that even closely related Germanic languages differ from each other in this respect.

Nyckelord: informationsorganisering, skidskytte, slutpunkter, sportspråk, TV-kommentering

1 Inledning

Skidskytte har under de senaste åren i flera länder seglat upp som en av de allra populäraste vinteridrotterna på TV. En alltmer sofistikerad teknologi har utvecklats för återgivningen av skytten med bl.a. närbilder på två aktiva samtidigt samt båda personernas respektive skjuttavla, dessutom grafik med flera andra åkares skjutresultat. Detta har förmodligen spelat stor roll för att kunna öka spänningen och inlevelsen, och på så sätt skapa en modern TV-sport där inget är avgjort före sista skjutningen, där dramatiska omkastningar genom skytten är legio och där kamp man mot man ända in i mål inte alls är ovanligt. Även om det huvudsakliga spänningsmomentet vid skidskyttetävlingar alltså ligger i skjutningarna är även tidsjämförelser centrala för spänningen, framför allt i tävlingar utan gemensam start. Dock krävs det nog även i skidskytte en identifieringspunkt i form av en landsmaninna att heja på – i länder utan idrottare i toppen är tittarsiffrorna ändå svaga. I både Tyskland och Sverige är de däremot mycket höga (i Sverige vid världsmästerskap de senaste åren ofta kring en miljon, i Tyskland ca sex miljoner). En ytterligare förutsättning för detta är säkert också att kommentatorerna fungerar väl för sin uppgift.

Trots sportens popularitet är skidskyttespråket och -journalistiken i huvudsak outforskad. Sportjournalistikforskningen har framför allt ägnat sig åt fotboll, men även andra idrotter har studerats utifrån olika perspektiv (t.ex. Boyle 2006, Billings 2011). Några allmänna karakteristika som man tillvitat sportjournalistiken är dramatiska uttryck och hyperboler, många engelska lånord och många metaforer – och dessa finns naturligtvis också vid beskrivningar av skidskytte, även om det engelska språkets ställning här får anses vara förhållandevis svag (och det tyska språkets istället ovanligt stark). Kommentatorsteamet har flera parallella roller, som informationsgivare, stämmnings- och spänningsskapare (se Beard 1998).

I föreliggande studie diskuteras bärigheten för en del av sportjournalistikforskningens observationer på skidskytte, men framför allt handlar frågeställningarna om TV-kommentatorernas samverkan med de ackompanjerande bilderna, och detta med utgångspunkt i de hypoteser om språkspecifika skillnader i hur bilder uppfattas som på senare tid förfäktats i olika lingvistiska studier (t.ex. von Stutterheim, Carroll & Klein 2009). Man har i experimentella studier visat att informationsorganisationen är beroende av den talandes (första-)språks grammatiska medel (Carroll & von Stutterheim 2003, von Stutterheim 2003), och hypotesen här är att detta även skulle kunna observeras i en kvalitativ studie av TV-kommentering.

Här intresserar därför att se på slutpunkterna i beskrivningar av olika ”rörelsesekvenser”, vilka jag här förstår som de kontinuerliga bildsekvenser som följer en aktivs alla rörelser under den tid personen är i bild. I TV-sänt skidskytte finns det i huvudsak två olika rörelsesekvenser. Den ena är när man får följa en åkare i skogen tills denna passerar en viss linje och en mellantid tas – detta förekommer i dagens skidskyttesändningar både i Sverige och Tyskland bara sporadiskt, mest i jakt- och masstartstävlingar. Den andra rör skyttet, och är som längst från när den aktiva kommer in på stadion för att skjuta, tills att denna skjutit och lämnar stadion och en viss linje passerar där tiden tas. Men rörelsesekvenser kan förstås också vara kortare, om det t.ex. gäller en åkare som inte hör till toppstriden. Flera kameror och kameravinklar används normalt under varje rörelsesekvens.

I avsnitt 2 ger jag en teoretisk bakgrund till studien med fokus på först kontrastiva studier i s.k. informationsorganisering på diskursnivå, och sedan sportjournalistikstudier med relevans för det förstnämnda. I avsnitt 4 följer den empiriska undersökningen, och i avsnitt 5 den avslutande diskussionen.

2 Teoretisk bakgrund

Den här studiens utgångspunkt är alltså att språklig relativitet finns, och även kan studeras. Lingvistisk relativitet har varit omdebatterad inom språkvetenskapen. Den s.k. Sapir/Whorf-hypotesen indikerade att personers världsbild skulle hänga samman med deras förstaspråks/modersmåls struktur. I dess starkare variant skulle lingvistiska kategorier determinera kognitiva sådana, i den svagare skulle de bara utöva inflytande. Efter att ha legat i malpåse under den generativa transformationsgrammatikens tidevarv och andra mer universalistiskt inriktade teoretiska ansatser blomstringstid, har undersökningar om lingvistisk relativitet nu åter fått ett uppsving i och med att experimentella studier har kunnat visa på språkspecifika mönster i både språkproduktion och -perception, bl.a. beroende på resp. språks grammatiska medel, men även beroende på andra aspekter av respektive språks struktur.

Ett område där man sett skillnader till och med mellan talare av närbesläktade språk är konceptualiseringen av rörelseaktiviteter i narrationer. Man har i dessa undersökningar bett personer återberätta vad som händer i videosekvenser de just fått se (*What is happening?*), och då har t.ex. förstaspråktalare av engelska och spanska (i vilka progressiv aspekt finns) i större utsträckning fokuserat på den pågående aktiviteten i sig, medan talare med tyska som förstaspråk (vilket ej är ett aspektspråk) i större utsträckning fokuserat på respektive händelses slutpunkt. Visas t.ex. en person som sågar itu en stock ser de engelsk- och spankstalande det som rapporterbart att säga att personen sågar (ev. med tillägget 'en stock', medan den tysktalande gärna vill tala om att personen sågar stocken *itu* (von Stutterheim, Nüse och Murcia-Serra 2002: 187), vilket här betecknas som slutpunkten. Man har till och med sett att tyska återberättare ibland hittar på en slutpunkt om det inte visas någon sådan i sekvensen (ibid.: 187f). Liknande studier med svenska testpersoner är inte bekanta för mig.

Man kan här sammanfattningsvis säga att talare av språk som har grammatikaliserade sätt att uttrycka ett pågående skede (t.ex. *be + ing* i engelska) scannar av olika scener på ett annat sätt och fokuserar mer sällan slutpunkter av rörelser än talare av språk där denna aspekt inte är grammatikaliserad (jfr Carroll 2000, Carroll & von Stutterheim 2003). Von Stutterheim et al. (2009: 175) påpekar att pågående skeden i tyskan kan anges lexikalt med *am V-inf sein/beim V-inf sein* eller adverbial, men att detta ändå resulterar i mindre användning än engelskans progressiva form, som används genomgående för pågående skeden. En mer

holistisk syn på narrationer är då typisk för tyska talare. Dessutom sätter man experimentella resultat visande att tyska talare har längre s.k. *voice onset times* än andra, dvs. längre tid från ett stimulus visande tills att testpersonen börjar tala, i samband med slutpunktsfokuseringen (von Stutterheim et al. 2002: 188ff).

Den enda som mig veterligen relaterat till ovanstående i en undersökning av sportjournalistikspråk är Hetland (2008). Hon har visat att tyska och norska fotbollskommentatorer på TV skiljer sig åt avsevärt när det gäller konceptualiseringen av rörelse, sett utifrån deras återgivning av skeenden på plan. I en mindre jämförelse mellan norsk och tysk fotbollskommentering med hjälp av utdrag från finalen i fotbolls-EM 2008 visade det sig att den norske kommentatorn hade ett extremt fokus på rörelsers vägar (*path of motion*), visat genom en mycket frekvent användning av prepositionen 'til' (och en hel del finita verb).¹ Den tyske kommentatorn kunde istället anses konceptualisera genom "stillbilder", vilket skedde genom att verb uteslöts, ibland helt, ibland delvis, ibland till förmån för verbalsubstantiv. Den norske kommentatorn hade också en rik användning av verbpartiklar och prepositionsfraser för att beskriva rörelsers vägar, medan den tyske istället brukade elliptiska uttryck med perfektparticiper i stort mått. Hetland återför detta på en stark vilja i tyskan av att markera tillståndsförändringar med dessa perfektparticiper som knappast alls brukas i norskan.

Som bakgrund till föreliggande studie ska jag här även redovisa ett antal typiska drag för snabb sportkommentering till bild med relevans för informationsorganisering från Beard (1998), som då gäller i den anglosaxiska världen:

- elliptiska uttryck där hjälpverb utesluts
- huvudkommentatorn i presens, expertkommentatorn därefter under repressen i preteritum
- passivkonstruktioner som tillåter uppskov med att ange persons namn (viktigt när personen är svåridentifierbar)
- deixis: först används 'that' av huvudkommentatorn, sedan 'this' av expertkommentatorn under repressen

¹ Både svenska/norska och tyska hör till de språk som Talmy (1985) betecknat som *satellite-framed*, och som i rörelseverb har sättet (*manner*) som rörelsen utförs på inkomponerat i verbet, medan vägen/banan/riktningen (*path*) uttrycks med hjälp av olika "satelliter", dvs. partiklar, prepositioner. Detta i motsats till exempelvis romanska språk som fungerar tvärtom.

3 Material och metod

Materialet för föreliggande studie är hämtat från TV-kommenteringen på svenska och tyska av damernas distanslopp över 15 km under VM 2011 i Chanti-Mansijsk i Ryssland. Det utgörs närmare bestämt av den kommentering som sker från studion (på plats i Chanti-Mansijsks skidskyttestadion) eftersom det är den som refererar till själva loppets bilder. Jag tar alltså inte upp de delar av sändningen som utgörs av ”förhandssnack” inför loppet och intervjuer m.m. efteråt. Det svenska studioteamet (SVT) utgjordes av Christer Ulfbåge (CU; huvudkommentator) och Kalle Grenemark (KG; expertkommentator). Den tyska public service-kanalen ZDF:s studioteam var Christoph Hamm (CH; huvudkommentator) och Herbert Fritzenwenger (HF; expertkommentator). Båda expertkommentatorerna är före detta aktiva på elitnivå. Gemensamt för alla är att de under den här sändningen inte är i bild någon gång. Båda teamen kan anses vara mycket rutinerade och väl samkörda efter ett antal säsonger tillsammans.

I den här aktuella tävlingen fanns det för både Sverige och Tyskland goda chanser till medaljplaceringar, beträffande Sverige via i första hand Helena Ekholm, beträffande Tyskland genom i första hand Magdalena Neuner, men även genom flera andra. Båda kanalerna hade satsat på väl genomarbetade sändningar med stort material både före start (presentationer av favoriter, banan och övriga förutsättningar, samt tillbakablickar på tidigare tävlingar), under loppet (kompletterande intervjuer med tränare om skjutningar, ögonblicksbilder från reportrar längs banan) och efteråt (diskussioner kring resultat, intervjuer med aktiva), som komplement till studiokommenterandet. De tävlande startade med 30 sekunders mellanrum, och utan masstart är någon aktiv nästan hela tiden på skjutvallen i skidskyttetävlingar, och rapporteringen blir därmed betydligt mer inriktad på skytte än skidåkning, jämfört med vid jakt- och masstartstävlingar. Skyttet spelar dessutom speciellt stor roll för utgången av distanslopp eftersom varje bom här inte som i kortare lopp resulterar i en straffrunda som tar ca 20–25 sekunder att åka, utan i en tilläggsminut. Allt detta gjorde att skyttet var helt centralt i den här tävlingen och en stor majoritet av bildsekvenserna behandlade också skyttet.

De sekvenser som studeras i nästa avsnitt har valts ut av flera skäl. De är utförliga nog för att tillåta en diskussion kring slutpunkter och ”pågåenhet” (progressiv aspekt) – därför handlar det här om personer som tillhörde toppstriden i tävlingen, eller var favoriter och därför särskilt intressanta (många övriga kommenterades mycket kortfattat).

Transkriptionen i det följande kan betecknas som innehållsligt centrerad, med en punkt som symbol för varje sekunds tystnad.

4 Empirisk undersökning

De båda teamen skiljer sig åt i flera avseenden. Det tyska teamet är väldigt ofta tyst under själva skjutningarna (även om det är en av hemmafavoriterna som skjuter), för att därefter reagera känslomässigt (framför allt CH). CH talar betydligt mer än HF som kommer in framför allt under repriserna då han fördjupar förståelsen av vad som hänt. Det svenska teamet har ett betydligt närmare samspel med varandra (faller varandra i talet, tilltalar varandra informellt [’du Christer’], har en mycket snabbare dialog), och bygger upp stämningen kring skjutningarna med retoriska frågor och andra spänningshöjande grepp. Expertkommentatorn har här en mycket större och mer direkt roll.

Jag ska i det följande ge ett antal exempel på teamens förhållningssätt, såväl när någon av de egna favoriterna befinner sig på skjutvallen som när övriga i toppskiktet är där. Det tyska teamet under hemmafavoriten Magdalena Neuners första skytte:

- (1) CH: so jetzt aber Magdalena Neuner . . . ja ganz stark ganz stark bestätigt die Leistungen aus den letzten Tagen hatte den Eindruck dass der Wind nicht ganz so kräftig war

Efter en mycket lång tystnad under skjutningen betonar CH efter att Neuner skjutit fullt hennes styrka i ett sådant här läge. Expertkommentatorn säger ingenting, eventuellt eftersom det inte kom någon repris efteråt. Detta angreppssätt kontrasterar ganska starkt mot det svenska teamets när Helena Ekholm, svensk favorit, kommer in på skjutvallen till sitt andra skytte (stående för första gången):

- (2) CU: nu håller vi våra tummar
KG: det gör vi absolut det blåser en del men inte så där absolut våldsamt . vi ser att hon tar om andas jobbar väntar för att få ännu bättre . nu ska det komma jajamensan kör hårt nu Helena för nu är det bra vindar . tar om vet att det gäller minuter och det viktiga är att det blir . träff usch
CU: och det blev det så här långt . fjärde sitter och så är det här för ledning nu Helena Ekholm det här är så skönt att se
KG: det är så otroligt imponerande vilken kyla alltså serien tog fyrtiosju sekunder Christer men
CU: a strunt samma
KG: men ojojoj vad hon tjänar på det att det blir träff du ser här styrkan tar om vårdar här visar hon sin enorma skicklighet i det stående momentet . fantastiskt bra gjort

Det svenska teamet talar under hela skyttet, och låter det initiala stämningsskapandet bytas av en rytmisk kommentering kring vart och ett av de avslutande skotten. Huvudkommentatorn ökar allteftersom spänningen och efter peripetin repeterar expertkommentatorn hela skeendet i ett historiskt presens där hans informella ”du ser här” är mycket symptomatiskt för en expertkommentering som hela tiden går in för att ge utvidgad förståelse, som i sin tur ska kunna leda till ökat intresse hos publiken. Man skulle här kunna prata om folkbildarambitioner i den svenska expertkommenteringen.

Båda de här nämnda kommenteringarna får anses typiska för respektive teams förhållningssätt på flera sätt under den här tävlingen. CH pratar upprepat om styrkan (’sehr stark’) efter skjutningar där alla skott gått in, medan de svenska kommentatorerna pratar om ’kyla’, att personen måste våga vänta på rätt vindar på skjutvallen och därigenom ’vårda’². De här fokuseringarna vid skyttebeskrivningarna får naturligtvis ses som ett uttryck för kommentatorernas sätt att positionera sin sport.

I ovanstående svenska exempel uttrycktes endast slutklämmen i perfekt, vilket kontrasterar starkt mot nästa tyska exempel. Det handlar här om en annan tyskas första skytte (Tina Bachmann), då huvudkommentatorn efter fullt hus utbrister:

- (3) CH: super offensichtlich alles richtig gemacht den Unterschied festgestellt zum Anschießen hat reagiert auf den Wind hier alles richtig gemacht das sah richtig gut aus hingelegt geschaut gedreht geschossen fünf Mal getroffen Klasse

De avslutningsvis upprepade perfektformerna ger ett rytmiskt och stämningshöjande intryck, och är typiska för det tyska teamets förkärlek för mycket dynamiska verb – när verb väl används. Liksom Hetland (2008) observerade i fotbollskommenteringen utelämnas verben även här i rikt mått.

En direkt jämförelse mellan de två teamen gör sig lämpligast vid en idrottare i täten från ett ”tredjeland”. I den här tävlingen var vitryska Nadezjda Skardino en stor överraskning genom att hon sköt fullt i de tre första skjutningarna. Eftersom hon var bland de första jämte svenska Ekholm (och tyska Bachmann) var de svenska kommentatorerna mycket intresserade av hennes fjärde och sista skytte:

² Ordet återkom i Helena Ekholms segerintervju efter tävlingen då hon ombads att ge en kommentar till sitt felfria skytte och nämnde just: ’jag vårdade’.

*Skidskyttars rörelser ur kognitiv synvinkel:
svenska och tyska TV-kommentatorer i jämförelse*

- (4) KG: nu har vi Skardino då sista stående skyttet ska det bli fyra nollor för vitryskan
CU: ja det kan man ju undra
KG: och Eveli Saue estniskan sköt fullt i sitt sista stående skytte
CU: nu är det nerver för den här tys- . tjejen förstås fixar hon det här fixar hon alla nollorna gör hon det tre
KG: bra vindar
CU: jah
KG: nu kommer tankarna här nu kommer det en körare här precis hon väntar också hon är lite som Helena hon väntar ut vinden
CU: men hon vet ju vad som gäller just nu
KG: hon vet också att det gäller att värda här . nå
CU: nå du där kom bommen men stannar det vid en så gör hon det väldigt bra det gör det endast en enda bom

Den snabba dialogen innehåller både spänningsuppbyggande frågor, en ”ingång” i den aktivas tankevärld samt vindinformation. Presens skänker närhet till skeendet. Det myckna talet om nerver och tankar kan som omnämnts sägas skapa ett ideal av skidskytten som en intelligent och ytterst målmedveten person.

Det tyska teamets kommentering av Skardinos sista skytte var betydligt mer känslomässigt återhållsamt, trots att det även ur tysk synvinkel var mycket intressant:

- (5) CH: die Weirussin Skardino noch mal null das wäre dick das wäre ein dickes Ausrufezeichen
HF: noch mal null dann . macht sie auf alle Fälle eine Medaille . .
CH: ja ja . . schauen
HF: ja . jetzt zwei Minuten drauf dann ist sie immer noch bei einvierzig einfünfzig . und dann vor Magdalena Neuner
CH: oben die Schweizerin Gasparin liegt auch gut Fehler bei Skardino. ja . die ? ganz stark ganz stark für Nadezjda Skardino die fünfundzwanzigjährige aus Minsk . damit läuft sie hier um die Medaille [...] achtundfünfzigkommafünf Sekunden der Vorsprung von Magdalena Neuner das deutlich auch wenn die Runde lang ist

Pauserna under själva skyttet finns också här, med fokus på den efterföljande summeringen. Vardagliga expressiva uttryck används i rikt mått, en hel del finita verb är uteslutna.

Sammanfattningsvis kan hävdas att det tyska teamets språkbruk uppvisar ett antal kännetecken som påminner mycket tydligt om dem som Hetland identifierade för fotboll. En ”telegramstil” utan finita verb står ofta i fokus, där istället i vissa fall verbalsubstantiv används (’sehr schönes Schießen’). När väl verb förekommer, är det ofta mycket ”aktiva”, dynamiska sådana (’schiebt sich nach vorne’). Vardagligt språk används i rikt mått (’Klasse’, ’Wucht’, ’superschnell’, ’ruckzuck’,

'Sprung auf Platz 8'), och ibland kommenteras de aktivas tankar och känslor ('Oberschenkel brennen').

Det svenska teamets språk kännetecknas av personliga formuleringar främst från expertkommentatorns sida ('hålla ihop sitt skytte', '32 sekunder från stav till stav') som varvas med den för sportspråk typiskt rikliga användningen av jargong och klichéer ('fullt hus', 'vass i åkningen', 'hon måste också få ha en sämre dag på jobbet') som båda använder sig av. Det psykologiska tillståndet hos åkarna kommenteras relativt ofta vid skyttemomentet ('nu kommer tankarna', 'nu handlar det bara om mental fokusering', 'det gäller att vara kall'). De svenska kommentatorerna nämner några gånger varandras namn vilket ger närhet och naturligtvis får ses som tecken både på att de är mycket samspelade och säkra i sina roller. Överhuvudtaget har de ett betydligt snabbare samspel i kommenteringen än tyskarna.

Det tyska teamet har ett betydligt sakligare, formellare förhållningssätt med mindre känslöytringar vid framgångar för det egna landet. Båda expertkommentatorerna kommenterar återkommande vinden vid skjutningarna, den säkert viktigaste yttre förutsättningen som TV-tittarna inte kan följa särskilt väl i bild (även om vindmätare ibland visas).

Uttryck av typen 'och här kommer' (alltså med ett rörelseverb) används ibland av det svenska teamet för identifiering av en viss person som kommer in i bild. Det tyska teamet använder istället i dessa fall nästan uteslutande statiska verb: 'und da haben wir noch mal ...', 'und jetzt schauen wir auf...', med undantag för när aktivitetens slutpunkter för en viss "delrörelse" omnämns: 'kommt zum ersten Mal zum Schießstand'.

5 Exkurs: Intervju med Kalle Grenemark, svensk expertkommentator

En intervju med den svenske expertkommentatorn gav för handen att denne ser som ett av sina ideal att vara saklig, och inte ryckas med för mycket av känslor. KG betonade att det är huvudkommentatorn som är den som ska "hålla igång", att hans egen roll är att bidra med sina expertkunskaper, men att han i vissa situationer kan bli något av en "andrekomentator". KG vill belysa aspekter som kanske annars inte går fram till tittarna, framför allt vid skytten, som han ser som den enklare delen att kommentera. KG uppskattar den trygga stämningen med CU, vars stora erfarenhet han mycket uppskattar. Han menar att han ibland blir

kallad ”otrolig optimist”, (indikerande att han skulle stödja svenska idrottare väldigt mycket under kommenteringen), men för detta tillbaka till sin personlighet och faktumet att han varit engagerad i sporten ända sedan sin egna aktiva tid.

6 Avslutande diskussion

Det kan hävdas att flera av de observationer som det redogjordes för ovan skulle kunna sättas i samband med resultaten i von Stutterheim et al. (2009) om det faktum att tyskan inte är något aspektspråk med en grammatikaliserad progressiv form. Naturligtvis kan en mängd andra faktorer spela in, men det tyska teamets verbblösa ”telegramstil” och den rikliga användningen av perfekt kan säkert sägas höra till indicierna här för ett fokus på ”slutpunkter”. Eventuellt kan även kommentatorernas väntan under skyttekommenteringen och kanske till och med deras stora användning av dynamiska verb (när väl verb används) räknas dit. Dock krävs här naturligtvis ett betydligt större material för säkrare slutsatser.

För svenskans del finns inte samma jämförelsematerial som för tyskan i och med Carrolls och von Stutterheims studier. Jämfört med den tyska kommenteringen kunde inte samma fokus på slutpunkter observeras (trots att även svenskan alltså är ett aspektlöst språk), utan istället presensfokusering i dialogen som präglades av informellhet.

Litteratur

- Beard, Adrian (1998). *The Language of Sport*. London & New York: Routledge.
- Billings, Andrew C. (2011). *Sports Media: Transformation, Integration, Consumption*. London: Routledge.
- Boyle, Raymond (2006). *Sports Journalism*. London: Sage.
- Carroll, Mary (2000). Representing path in language production in English and German: Alternative perspectives on figure and ground. I: *Räumliche Konzepte und sprachliche Strukturen*, 97–118. Red. Christopher Habel & Christine von Stutterheim. Tübingen: Max Niemeyer.
- Carroll, Mary & Christiane von Stutterheim (2003). Typology and information organization: perspective taking and language-specific effects in the construal of events. I: *Typology and Second Language Acquisition*, 365–402. Red. Anna Giacalone Ramat. Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- Hetland, Jorunn (2008). *Universals and diversity in human language: theoretical explanations and some empirical evidence from German and Norwegian*. Plenarföredrag på konferensen ”Cultures in translation, Nordic Network for Intercultural Communication – NIC 2008”, Reykjavik, 4–6 december 2008.
- von Stutterheim, Christiane (2003). Linguistic structure and information organization. *EU-ROSLA Yearbook* 3, 183–206.

- von Stutterheim, Christiane, Mary Carroll & Wolfgang Klein (2009). New perspectives in analyzing aspectual distinctions across languages. I: *The Expression of Time*. Red. Wolfgang Klein & Ping Li. Berlin: Mouton de Gruyter.
- von Stutterheim, Christiane, Ralf Nüse & Jorge Murcia-Serra (2002). Cross-linguistic differences in the conceptualization of events. I: *Information Structure in a Cross-Linguistic Perspective*, 179–198. Red. Hilde Hasselgård, Stig Johansson, Bergljot Behrens & Cathrine Fabricius-Hansen. Amsterdam & New York: Rodopi.
- Talmy, Leonard (1985). Lexicalization patterns: semantic structure in lexical forms. I: *Language Typology and Semantic Description 3: Grammatical Categories and the Lexicon*. Red. Timothy Shopen. Cambridge: Cambridge University Press.

Material

- SVT, skidskytte-VM i Chanti-Mansijsk, 9 mars 2011, kommentatorer i studion: Christer Ulfbåge (CU), Kalle Grenemark (KG).
- Telefonintervju med expertkommentator Kalle Grenemark, 4 maj 2012.
- ZDF, skidskytte-VM i Chanti-Mansijsk, 9 mars 2011, kommentatorer i studion: Christoph Hamm (CH), Herbert Fritzenwenger (HF).